

ОДЛУКЕ УСТАВНОГ СУДА ЈУГОСЛАВИЈЕ

ЗАКОНОМ КОЈИМ СЕ УРЕЂУЈУ ОДРЕБЕНИ ДРУШТВЕНИ ОДНОСИ МОГУ СЕ ПРОПИСИВАТИ РОКОВИ КОЈИ СЕ РАЗЛИКУЈУ ОД РОКОВА КОЈЕ УТВРЂУЈЕ ЗАКОН О ОПШТЕМ УПРАВНОМ ПОСТУПКУ

Републичким законом о изградњи објеката прописано је да надлежни орган може, изузетно, кад су у питању објекти изграђени до дана ступања на снагу тога закона, без одобрења надлежног органа, на подручју које је урбанистичким планом предвиђено за изградњу објеката а ти се објекти могу уклопити у план, одредити рок у коме се може накнадно прибавити одобрење, с тим да тај рок не може бити краћи од 30 ни дужи од 90 дана.

Подносилац иницијативе сматра да је одредба републичког закона којом је утврђен рок за накнадно прибављање одобрења за градњу у супротности са одредбама члана 218. Закона о општем управном поступку, и да у прописаном року није могуће прибавити потребно одобрење.

Одредбама члана 218. Закона о општем управном поступку одређени су рокови у којима је надлежни орган дужан донети решење кад је поступак покренут поводом захтева странке. Рок одређен републичким законом, није рок у коме је надлежни орган дужан донети решење по захтеву странке, већ рок који странци омогућује подношење захтева за издавање накнадног одобрења. Није реч, према томе, о законским одредбама које уређују исту ствар, па нема супротности између републичког и савезног закона. Осим тога, ваља имати у виду да савезни закон уређује општи управни поступак, да се правила која он утврђује примењују онда кад посебним законом (*lex specialis*) нису уређена питања поступка, па и због тога није у питању супротност између републичког и савезног закона.

(Решење УСЈ, У бр. 35/86,
од 12. марта 1986)

ОДРЕДБА РЕПУБЛИЧКОГ ЗАКОНА О НАСЛЕБИВАЊУ, ПРЕМА КОЈОЈ ТРЕЋИ НАСЛЕДНИ РЕД ЧИНЕ ЛИЦА ОДРЕБЕНА ТИМ ПРОПИСОМ, У СКЛАДУ ЈЕ СА УСТАВОМ СФРЈ

Чланом 19. Закона СР Србије о наслеђивању („Службени гласник СРС“, бр. 52/74 и бр. 1/80) прописано је: ако су дед и баба једне лозе из трећег наследног реда умрли пре оставиоца а нису оставили ниједно дете, део заоставштине који би им припао да су надживели оставиоца наслеђују дед и баба друге лозе и њихова деца.

Давалац иницијативе за покретање поступка за оцењивање уставности оспореног прописа сматра да тај пропис није у складу са Уставом СФРЈ и савезним законом, према коме у трећи наследни ред долазе и даље потомци деце и бабе оставиоца, а не само они одређени републичким законом.

Устав СФРЈ зајамчује право на наслеђивање. Како се то право остварује — ствар је републичког, односно покрајинског закона. Одређивање наследних редова не може довести у питање Уставом зајемчено право наслеђивања. У случају републичког закона, Уставни суд Југославије налази да тим законом ни у чему није доведено у питање остваривање зајемченог права на наслеђивање и да је законодавац слободан да уређује наследне редове на начин који он оцени најбољим. Уз то, ваља рећи да не постоји савезни закон о наслеђивању, да се наслеђивање уређује републичким, односно покрајинским законом и да, према томе, постојање разлике у кругу лица која спадају у трећи наследни ред према републичком закону, и круга лица који је у тај ред спадао ранијим савезним законом, није од утицаја на уставност оспореног прописа.

(Решење УСЈ, У бр. 55/86,
од 12. марта 1986)

РЕПУБЛИЧКИМ ЗАКОНОМ КОЈИМ СЕ УРЕЂУЈЕ НАКНАДА ШТЕТЕ ОДРЕБЕНЕ ВРСТЕ, МОЖЕ СЕ УТВРДИТИ ДРУКЧИЈИ РОК ЗА ПОДНОШЕЊЕ ЗАХТЕВА ЗА НАКНАДУ ШТЕТЕ НЕГО ШТО ЈЕ РОК УТВРЂЕН ЗАКОНОМ О ОБЛИГАЦИОНИМ ОДНОСИМА

Републичким законом о ловству прописано је да се тужба за накнаду штете коју учини дивљач подноси у року од 15 дана од дана пријема писменог обавештења организације која је одговорна за штету од дивљачи да та организација не жели да закључи споразум са оштећеним о висини накнаде штете.

Давалац иницијативе сматра да рок, прописан републичким законом, стоји у супротности са ставом 1. члана 376. Закона о облигационим односима, којим је утврђен рок застарелости потраживања накнаде штете од три године.

Уставни суд Југославије оценио је да нема супротности између републичког и савезног закона, па није прихватио иницијативу за покретање поступка за оцењивање супротности републичког закона са савезним, због ових разлога:

стоји то да је чланом 376. Закона о облигационим односима прописано да потраживање накнаде штете застарева за три године од кад је оштећеник сазнао за штету и учиниоца, односно да, у сваком случају, потраживање застарева за пет година од кад је штета настала. Али, чланом 370. Закона о облигационим односима прописано је да се правила о застарелости, утврђена тим законом, у случају кад су законом (посебним) одређени рокови у којима се мора подићи тужба или извршити одређена радња, под претњом губитка права. Стога је јасно да је републички закон могао прописати рок за подношење тужбе за накнаду штете од дивљачи, и да то прописивање није у супротности са Законом о облигационим односима.

(Решење УСЈ, У бр. 376/85,
од 19. марта 1986)

ЗАТЕЗНА КАМАТА

Републичким законом о утврђивању и наплати пореза каматна стопа на неплаћен, односно на неблаговремено плаћен порез повећана је са 12% на 72% од износа неплаћеног или неблаговремено плаћеног пореза.

Подносилац иницијативе сматра да је та законска одредба у супротности са чланом 277. Закона о облигационим односима према коме дужник, у случају доцње у испуњењу новчане обавезе, плаћа камату по стопи која се плаћа на штетне улоге по виђењу.

Систем, извори и врста пореза, такса и осталих дажбина, уређују се, према члану 264. став 1. Устава СФРЈ — законом.

Закон о облигационим односима уређује — облигационе односе, обавезе које настају из облигација по уговору. Тај закон не уређује обавезе које настају применом посебних закона као што су порески закони. Отуда се његове одредбе о висини камате не односе на обавезе које настају доцњом у испуњавању пореских обавеза, па нема супротности између Закона о облигационим односима и оспореног републичког закона.

(Решење УСЈ, У број 280/85,
од 4. децембра 1985)

РАДНИ ОДНОС НА ОДРЕБЕНО ВРЕМЕ

Чланом 14. Закона о заштити грађана СФРЈ на привременом раду у иностранству („Сл. лист СФРЈ“, бр. 15/80) прописано је да радници који су засновали радни однос на одређено време могу бити упућени на рад у иностранство: најдуже на 12 месеци.

На рад у иностранство могу, дакле, бити упућени и радници који су због тога засновали радни однос на одређено време, с тим да такав радни однос може трајати највише 12 месеци. Упућивање радника који је засновао радни однос на одређено време на рад у иностранство, изузетак је од правила да се на рад у иностранство упућују радници који су засновали радни однос на неодређено време. Оспорени пропис не установљава време трајања радног односа на одређено време уопште, већ само то да радник који је засновао радни однос на одређено време не може у иностранству боравити дуже од 12 месеци.

Грађанин сматра да је тај пропис неуставан, због тога што омогућује да радник који је радни однос засновао на одређено време буде задржан у иностранству и преко прописаног радног времена а да, при томе, не буде у радном односу на неодређено време, што је у супротности с важећим прописима о најдужем трајању радног односа на одређено време.

Уставни суд Југославије оценио је да нема основа за покретање поступка за оцењивање уставности оспореног прописа. Кад је у питању рад у иностранству, прописивање да радни однос заснован на одређено време може трајати најдуже 12 месеци, није неуставно. Радни однос у земљи — зависно од околности — који се заснива на одређено време, може трајати и дуже од 12 месеци (замена радника који је на боловању, стручном усавршавању и др). Полазећи од одредбе члана 44. Устава СФРЈ о истим правима и обавезама радника у земљи и радника у нашим организацијама у иностранству, произлази да је законски пропис по коме радник који је засновао радни однос на одређено време, ако је упућен на рад у иностранство, може тамо боравити најдуже 12 месеци — у складу је са Уставом СФРЈ. Таквим прописом се управо заштићују радници који су засновали радни однос на одређено време, и које организације држе у иностранству дуже од 12 месеци, не заснивајући с њима радни однос на неодређено време. Оспорени пропис је у интересу управо оних радника које организације задржавају у иностранству знатно дуже, не претварајући њихов евентуални радни однос на одређено време у радни однос на неодређено време. Нема, према томе, разлога да се доводи у питање уставност оспореног законског прописа.

(Решење УСЈ, У бр. 69/85,
од 12. фебруара 1986)

РАСПУШТАЊЕ ДИСЦИПЛИНСКЕ КОМИСИЈЕ ЈЕ ЈЕДНА ОД ПРИВРЕМЕНИХ МЕРА ЗАШТИТЕ САМОУПРАВНИХ ПРАВА И ДРУШТВЕНЕ СВОЈИНЕ

Законом СР Хрватске о привременим мерама заштите самоуправних права радних људи и друштвеног власништва („Народне новине“, број 14/82) прописано је да се, осим привремених мера друштвене заштите, утврђених Законом о удруженом раду и другим законима, може распустити дисциплинска комисија у организацији удруженог рада.

Организација удруженог рада Х, покренула је — у својству овлашћеног предлагача, у смислу члана 375. Устава СФРЈ — поступак за оцењивање уставности члана 4. наведеног закона. Предлагач сматра да таква мера заштите самоуправних права и друштвене својине није у складу са Уставом СФРЈ.

Уставни суд Југославије није огласио неуставним оспорену одредбу Закона СР Хрватске, облазлажући своју одлуку следећим разлозима:

Одредбама чл. 616—635. Закона о удруженом раду утврђени су — у складу са Уставом СФРЈ — облици, услови и поступак за примену привремених мера заштите самоуправних права и друштвене својине које може предузети скупштина друштвенополитичке заједнице према организацији удруженог рада. Чланом 622. Закона о удруженом раду утврђене су мере друштвене заштите које може предузети скупштина друштвено-политичке заједнице, у складу са одредбама члана 130. Устава СФРЈ, али је утврђено да се могу предузети и друге, законом прописане мере друштвене заштите.

Полазећи од изложеног, Уставни суд Југославије оценио је да је распуштање дисциплинске комисије једна од мера друштвене заштите коју може предузети скупштина друштвено-политичке заједнице, и да је члан 4. Закона СР Хрватске у складу са Уставом СФРЈ.

(Одлука УСЈ, У бр. 321/84,
од 4. децембра 1985)

ЈАВНИ ПРЕВОЗ У ДРУМСКОМ САОБРАЋАЈУ

Републичким законом о превозу робе у друмском саобраћају прописано је да јавни превоз могу обављати организације удруженог рада чија је то основна делатност, уписана у судски регистар, уз испуњење и других услова, утврђених законом.

Организација удруженог рада која је покренула уставни спор сматра да је оспорени пропис у супротности са савезним законом, због тога што се оспореним прописом организације удруженог рада онемогућују у потпуном коришћењу капацитета превозних средстава којима располажу, и што се тиме спречава ширење споредне делатности организације удруженог рада чија основна делатност није јавни превоз.

Одредбама Закона о удруженом раду утврђено је да основна организација удруженог рада може обављати само једну основну делатност. Споредне делатности могу се обављати само под условима утврђеним чланом 411. тога закона. Тим прописом Закона о удруженом раду утврђено је да организација удруженог рада може обављати споредну делатност која непосредно служи обављању основне ако је уобичајено да се споредна делатност обавља уз основну, или ако обављање споредне делатности доприноси потпунијем искоришћавању капацитета, су сировина, отпадака или помоћног материјала који се употребљава у обављању основне делатности, или ако споредна делатност на други начин служи рационалнијем обављању основне делатности. Споредне делатности не уписује се у судски регистар, осим кад је то делатност

продаје робе или пружање услуга лицима која нису купци робе, односно корисници услуга које представљају основну делатност организације.

Закон о удруженом раду није утврдио шта се сматра основном а шта споредном делатношћу. Тај закон је оставио да се то ближе уреди прописом надлежног органа друштвено-политичке заједнице, односно организације која је за то овлашћена.

Полазећи од тога да Закон о удруженом раду није уредио шта се сматра основном, односно споредном делатношћу организација удруженог рада, Уставни суд Југославије оценио је да оспорене одредбе републичког закона нису супротне одредбама Закона о удруженом раду, јер је и иначе реч о питањима која се уређују — републичким законом. Оспорена одредба републичког закона не забрањује да се делатност јавног друског превоза врши и као споредна, под условима које је утврдио тај закон. Кад су испуњени услови за обављање споредне делатности ове врсте фактичко је питање, које се решава у поступку примене оспорене законске одредбе. А то не може бити предмет уставно-судског поступка контроле уставности и законитости.

(Одлука УСЈ, У бр. 279/84,
од 11. децембра 1985)

ТАЈНОСТ ПОДАТАКА О ПОСЛОВАЊУ ПО ЖИРО-РАЧУНУ

Закон о извршном поступку („Службени лист СФРЈ“, број 20/78), члан 198, прописује да је поверилац дужан да у предлогу за извршење означи јединицу Службе друштвеног књиговодства код које се воде његова новчана средства и новчана средства дужника, и број свога и дужниковог жиро-рачуна.

С обзиром на то што — према правилима банкарског пословања — жиро-рачуни представљају пословну тајну банака, подносилац иницијативе за оцењивање уставности наведеног закона сматра да не постоји могућност извршења на средствима жиро-рачуна дужника и да је стога оспорена одредба Закона о извршном поступку несагласна са Уставом СФРЈ.

Закон о Служби друштвеног књиговодства утврдио је обавезу те (савезне) организације да сваком кориснику друштвених средстава достави податке о другом кориснику таквих средстава, па и податке о стању жиро-рачуна сваког корисника друштвених средстава, с тим да о томе обавести и онога о чијем је рачуну дала податке. Корисник који је тражио податке о жиро-рачуна другог корисника друштвених средстава дужан је те податке чувати као пословну тајну. Противно поступање чини привредни преступ.

Поверилац који жели да се наплати из средстава са жиро-рачуна дужника, према томе — по Закону о извршном поступку, односно по Закону о СДК — увек има могућности да дође до података који су му неопходни да би остварио своја потраживања, па и онда кад не располаже тим подацима пре него што се обрати надлежној јединици СДК. Околност што то мора чинити да би предлог за извршење учинио потпуним и извршним не значи немогућност наплате његових потраживања, односно немогућност извршења правноснажне судске одлуке, нити то оспорени пропис, према томе, чини неуставним.

У складу са изнесеним разлозима, Уставни суд Југославије решио је да не прихвати иницијативу за покретање поступка за оцењивање уставности наведеног савезног закона.

(Решење УСЈ, У број 142/84,
од 20. јуна 1984)

УНИВЕРЗИТЕТСКИ НАСТАВНИЦИ — ОСЛОБАБАЊЕ ОД НАСТАВЕ

Чланом 224. Статута Филозофског факултета у Б, утврђено је да, ради омогућавања непрекидног научног рада, као дела планираног рада одсека и Факултета, наставници и сарадници могу, сваке седме године, бити ослобођени наставе, у трајању од годину дана.

Статут је уредио и поступак у коме се утврђује ослобађање универзитетског наставника и сарадника од обавезе наставног рада, њихово право и дужност да се за одређено време баве научноистраживачким радом у складу с делатношћу Факултета и одредио обавезу подношења извештаја о томе.

Подносилац иницијативе смара да се Статутом нарушава уставом утврђена равноправност радних људи у удруженом раду, јер такво право не могу остваривати радници у другим организацијама удруженог рада (инжењери, економисти, правници, и др).

Радници у основној организацији удруженог рада, по члану 14. Устава СФРЈ, самостално уређују међусобне односе у раду. У те односе, свакако, спада и питање које је уређено оспореном одредбом Статута. То значи да је у питању право запослених у радној заједници Факултета да уређују то питање. Уставни суд Југославије оцењује да се одредбама Статута врши подела рада међу наставницима и сарадницима Факултета и утврђује начин остваривања научноистраживачке делатности Факултета, у складу са његовим задацима, одређеним Статутом, што је учињено — на основи закона — сагласно са Уставом СФРЈ.

(Решење УСЈ, У број 228/84,
од 25. септембра 1985)

ПАРНИЧНИ ПОСТУПАК — ЗАСТУПАЊЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ УДРУЖЕНОГ РАДА

Чланом 91. Закона о парничном поступку прописано је да у парницама о имовинскоправним захтевима у којима вредност предмета спора прелази износ од 50.000 д, пуномоћник организације удруженог рада може бити само лице које је положило правосудни испит.

Грађанин сматра да тај пропис није у складу са Уставом СФРЈ, будући да забрањује да пуномоћници организација удруженог рада буду и лица која — иако немају положен правосудни испит — имају дугогодишње радно искуство, које им омогућује заступање организација удруженог рада пред судовима.

Према члану 220. Устава СФРЈ, поступак пред редовним судовима уређује се законом. Устав СФРЈ, према томе, не уређује питање заступања организација удруженог рада пред судовима, па је закону остављено да утврђује услове које мора испуњавати лице које се појављује као пуномоћник организације удруженог рада пред судом. Уставни суд Југославије сматра, према томе, да је ствар законодавне политике да утврди услове под којима се појединац може појављивати као пуномоћник организације удруженог рада у парничном поступку и да, због тога, нема основа да се доведе у питање уставност оспореног законског прописа.

(Решење УСЈ, У бр. 337/85,
од 11. децембра 1985)

Припремио *Борбе Бурковић*